

behoefte aan zand en zandwinning in west-vlaanderen tot 1985

GOM - West-Vlaanderen

A. Behoeftenbepaling zand in West-Vlaanderen

Ten behoeve van de Provinciale Commissie voor Ontgrondingen in West-Vlaanderen werd in maart 1976 een nota 'Behoeftenbepaling zand in West-Vlaanderen', opgesteld door de WITAB en Leiedal. Ter voorbereiding van het Plan 1980-85 en ter oriëntering van de overheid werd door de GOM - West-Vlaanderen deze behoeftenbepaling geactualiseerd en werden de behoeften binnen West-Vlaanderen per gebied bestudeerd. De volgende indeling wordt hierna gemaakt, die geen scherpe aflijning inhoudt, maar toch een globale benadering van de spreiding van de behoeften binnen de provincie West-Vlaanderen toelaat :

Gebied Veurne-Diksmuide-Oostende (grosso-modo de bestuurlijke arrondissementen Veurne, Diksmuide en Oostende).

Gebied Brugge (ongeveer het arrondissement Brugge, exclusief Torhout).

Gebied Ieper-Poperinge (ongeveer het arrondissement Ieper).

Gebied Torhout-Roeselare-Tielt (grosso-modo de arrondissementen Roeselare en Tielt, plus Torhout).

Gebied Kortrijk (ongeveer het arrondissement Kortrijk).

Bij de raming van de behoeften wordt, in tegenstelling met de raming in de nota van de WITAB en Leiedal, geen rekening meer gehouden met de volgende wegen :

Autoweg A17 :

deel Rumbeke-Kachtem (uitgevoerd)

aansluiting expresweg Brugge-E5 (uitgevoerd)

de verbinding Torhout-Loppem werd in rekening gebracht in plaats van Torhout-Jabbeke.

Autoweg A9 : niet meer voorzien.

Verbeteringswerken E5-Jabbeke-Oostende : verbredingswerken worden beperkt.

Ring van Oostkamp (Siemenslaan) : uitgevoerd.

Rijksweg 767 Jabbeke-De Haan : de helft uitgevoerd.

Rijksweg 9 Ieper-Poperinge 2e fase (Noorderring Ieper) : uitgevoerd.

Oostende, toegangsweg tot de industriezone : uitgevoerd.

Verbinding autoweg A18 met Middelkerke : niet meer voorzien.

Expresweg Brugge-Zeeuws-Vlaanderen : niet meer voorzien.

Rijksweg 68 Zedelgem-Waardamme-Ruddervoorde : niet meer voorzien.

Noordelijke omleiding Veurne : niet meer voorzien.

Rijksweg 903 Kortrijk-Moeskroen : grootste deel overbodig.

De totale behoefte aan zand voor autowegen en wegen is dan te ramen als volgt :

Autowegen A17 :	4.980.000 m ³
A19 :	5.110.000 m ³
A18 :	2.760.000 m ³
	12.850.000 m ³
Wegen :	3.562.500 m ³

Hierbij valt op te merken dat het deel van de A18 Veurne-Franse grens (1.500.000 m³) dat in rekening werd gebracht, ongetwijfeld op de lange termijn is te situeren en dat het deel Jabbeke-Zeebrugge (1.320.000 m³) van de A17 onzeker is. De behoeften voor rijkswegen (Bruggen en Wegen, Interkommunale Autoweg E3) zijn gesteund op het 5-jarenplan en de toewijzing van wegen aan de Interkommunale Autoweg E3 ; de ervaring wijst uit dat het programma zich in werkelijkheid steeds over een langere periode spreidt. Voor het programma van Bruggen en Wegen is een behoefte van circa 1.600.000 m³ in rekening gebracht ; in een vroegere raming (1975) werd door Bruggen en Wegen West-Vlaanderen, de aanleg van nieuwe rijkswegen op gemiddeld 15 km per jaar en de behoefte aan zand voor een periode van ongeveer 25 jaar op 1.690.000 m³ geraamd. Voor het programma van de Interkommunale Autoweg E3 werd de behoefte aan zand op circa 2.000.000 m³ geschat.

De behoefte aan zand voor de aanleg van wegen in woonwijken wordt, zoals in de nota WITAB-Leiedal, geraamd op 400.000 m³ en de behoefte voor wegeaanleg in industriezones op 300.000 m³.

De behoefte aan zand voor bouwwerken wordt geraamd à 40 m³ zand per woning à rato van gemiddeld 7.500 woningen per jaar ; tijdens de jaren 1971-75 werden er in West-Vlaanderen gemiddeld 7.900 woningen per jaar aangevat (inclusief vakantiewoningen en tweede verblijven). De behoefte aan zand over een periode van 10 jaar bedraagt dan ongeveer 3.000.000 m³.

Zoals in de nota van WITAB-Leiedal is gerekend met een behoefte aan zand van 1.000.000 m³ voor de ophoging van spoorwegen.

Samenvattend is derhalve voorzien in de volgende behoeften :

Autowegen :	12.850.000 m ³
Rijkswegen :	3.562.500 m ³
Gewone wegen :	700.000 m ³
Bouwwerken :	3.000.000 m ³
Spoorwegen :	1.000.000 m ³
	21.112.500 m ³

Deze behoeftenraming mag ongetwijfeld als een maximale raming worden beschouwd voor een periode van ongeveer 10 jaar.

De verdeling over de onderscheiden subregio's geeft de volgende resultaten :

Foto Ministerie Openbare Werken

Zandwinning te Nieuwpoort. Nabestemming als opspaarbekken voor de IJzer

Gebied	Autowegen	Rijkswegen	Gewone wegen	Bouwbedrijf	Spoor	Totaal
Veurne-Diksmuide-Oostende	4.940.000	248.000	203.000	870.000	—	6.261.000
Brugge	2.020.000	338.000	182.000	780.000	—	3.320.000
Ieper-Poperinge	2.930.000	264.200	49.000	210.000	—	3.453.200
Torhout-Roeselare-Tielt	2.320.000	467.300	126.000	540.000	—	3.453.300
Kortrijk	640.000	2.245.000	140.000	600.000	1.000.000	4.625.000
	12.850.000	3.562.500	700.000	3.000.000	1.000.000	21.112.500

B. Aanbod van zand in West-Vlaanderen

Volgens de Dienst van het Mijnezuigen kunnen de volgende hoeveelheden zand nog gewonnen worden uit de thans op de gewestplannen aangeduide zones en de zones voorgesteld door de Provinciale Kommissie voor Ontgrondingen voor de ontwerp-gewestplannen :

	Oppervlakte (ha)	Diepte	Aantal m ³
<i>Gebied Veurne-Diksmuide-Oostende</i>			
Driekapellen	20	15	2.000.000
Roksem	24	5	800.000
Zandvoorde	10	21	1.400.000
Snaaskerke	10	21	1.400.000
Oudenburg	6	15	600.000
Nieuwpoort spaarbekken	12	20	1.350.000
Nieuwpoort steenbakkerij	2	9	120.000
Adinkerke	40	15	4.000.000
Totaal			11.670.000
<i>Gebied Brugge</i>			
Vlissegem			500.000
Zuikerkerke	20	24	3.200.000
Beernem kanaal (eiland)	50	6	2.000.000
Beernem Driekoningen		10	100.000
Brugge Maleveld	30	5	1.000.000
Oostkerke	6	15	600.000
Zerkegem	6	4	160.000
Subtotaal			7.560.000
Blankenbergse toeristisch recreatiepark	10	30	2.000.000
Knokke-Heist toeristisch recreatiepark	10	30	2.000.000
Beernem kanaal (eiland) diepte 12 m		12	2.000.000
			13.560.000
Afleidingskanaal van de Leie		minimaal mogelijk	600.000 2.000.000
<i>Gebied Ieper-Poperinge</i>			
Zonnebeke	20	6	800.000
<i>Gebied Torhout-Roeselare-Tielt</i>			
Egem	30	15	3.000.000
Oeselgem	5	6	200.000
			3.200.000

	Oppervlakte (ha)	Diepte	Aantal m ³
<i>Gebied Kortrijk</i>			
Moorsele	20	6	800.000
Gullegem	20	6	800.000
Wevelgem	15	7	700.000
Beveren-Leie	15	7	700.000
Harelbeke	12	7	560.000
			3.560.000

Konfrontatie van aanbod en behoeften (afgeronde cijfers)

Het is nuttig de hierboven berekende behoeften te vergelijken met het mogelijke aanbod en dit per gebied.

Gebied	Aanbod	Behoeftes
Veurne-Diksmuide-Oostende	11.600.000	6.200.000
Brugge	14 à 15 miljoen	3.300.000
Ieper-Poperinge	800.000	3.400.000
Torhout-Roeselare-Tielt	3.200.000	3.400.000
Kortrijk	3.500.000	4.600.000
	33 à 34 miljoen	21 miljoen

Globaal blijkt het aanbod voldoende te zullen zijn indien alle ontgrondingszones worden benut. Op te merken valt dat ook nog een eerder kleine hoeveelheid zand uit zee wordt gewonnen.

De geografische spreiding van het aanbod is echter niet optimaal, in die zin dat in het gebied Ieper-Poperinge de behoefte (3,4 miljoen) opvallend groter is dan het aanbod (800.000) ; opname van de door WITAB voorgestelde zone te Wervik brengt het aanbod op circa 1,8 miljoen. Gelet op de ligging van de uit te voeren wegen in het gebied Ieper-Poperinge kan Driekapellen voor een deel als winningsgebied voor het gebied Ieper-Poperinge dienstig zijn.

Ook in het gebied Kortrijk is de behoefte groter dan het aanbod ; de gebieden in West-Vlaanderen waar er met een aanbod-overschot is te rekenen situeren zich in het noorden van de provincie, dit is op een afstand van minimaal 35 km.

C. Zandwinningsgebieden

In de gewestplannen en de ontwerp-gewestplannen zijn de gebieden aangeduid waar zandwinning kan geschieden. In een aantal gevallen is zandwinning mogelijk, hoewel niet

expliciet als dusdanig aangeduid, omdat het kan samengaan met werken tot realisatie van de aangegeven bestemming ; dit laatste is het geval bij waterwegenwerken (rechttrekking, verbreding, verdieping) en eventueel bij de uitbouw van de ontworpen toeristische recreatieparken.

De thans voorziene zandwinningsgebieden zijn in het algemeen vergunningen, toegestaan aan privé-personen, hetzij voor zandwinning ten behoeve van een bepaald wegenwerk hetzij voor het bouwbedrijf in het algemeen. De voornaamste van deze zandwinningsgebieden zijn de volgende : Nieuwpoort, Vlissegem, Beernem (Driekoningen, Mexico), Maeleveld (stad Brugge), Sijsele, Zuienkerke, Jabbeke, Stalhille, Zerkegem, Westkerke, Nieuwkapelle, Zonnebeke, Moorsele, Moorsele-Gullegem, Wevelgem, Lauwe, Harelbeke, Beveren, Oeselgem.

In enkele gevallen heeft de overheid zelf een initiatief genomen (De Gavers, Brugge-St. Pieters, Ettelgem-Roksem) ten behoeve van een bepaald werk. Enkel in het gebied Ettelgem-Roksem zijn er thans nog reële mogelijkheden tot verdere winning van zand.

In de Provinciale Commissie voor ontgrondingen in de provincie West-Vlaanderen is het beginsel gesteld dat zoveel mogelijk diende gestreefd te worden om « werk met werk te maken ». Dit kan onder meer gebeuren bij het uitvoeren van waterwegenwerken. Te Beernem is in die zin thans ook reeds zandwinning gebeurd, gebruik makend van de uit te voeren werken tot rechttrekking van het kanaal.

Een mogelijkheid tot zandwinning is het afleidingskanaal van de Leie. Door de Dienst van de Waterwegen Oost-Vlaanderen werd het tracé Oost-Vlaanderen - Damse vaart (circa 8 km) reeds onderzocht en hierbij bleek dat over een lengte van circa 3 km goed zand aanwezig is. Bij normaal profiel duwvaart zou 1,3 miljoen m³ kunnen gewonnen worden en bij uitdiepen voor zandwinning zou dit oplopen tot 1,9 miljoen m³. Ook tussen de Damse vaart en het Boudewijnkanaal is bij de uitvoering van het Noorderkanaal, of hieraan voorafgaand, ongetwijfeld zandwinning mogelijk. In een nota die op 4 april 1973 door de stad Brugge aan de leden van de Gemeentelijke Landbouwkmissie van Brugge werd gestuurd, wordt gesteld dat tussen Oostkerke en het Boudewijnkanaal (circa 6 km) ongeveer 3 miljoen m³ zand zou kunnen gewonnen worden van zeer goede kwaliteit. Deze reserve zou kunnen gebruikt worden voor de infrastructuurwerken en het industrieterrein te Zeebrugge ; de ligging van het gebied is weliswaar niet optimaal ten aanzien van eventueel gebruik voor het tweede deel van de A 17, maar de afstand is aanvaardbaar.

Een eventuele mogelijkheid zou ook kunnen gezien worden te Beernem. Na de rechttrekking van het kanaal ontstaat een eiland en uitbaggeren van het ontstane eiland (circa 58 ha) zou, bij een diepte van 10 à 15 m, een winning van 6 à 7 miljoen m³ toelaten. De afstand tot het deel Loppem-Kachtem van de autoweg A17 is nog aanvaardbaar ; de kwaliteit van het zand blijkt echter minder goed te zijn. Volgens het gewestplan Brugge-Oostkust is de nabestemming landbouw.

Tevens kan er zandwinning plaatsgrijpen bij de aanleg van de toeristische recreatieparken. Reële mogelijkheden worden geboden in de gewestplannen te Adinkerke-De Panne, Oostende-Middelkerke, Blankenberge-Zeebrugge en Knokke-Heist. Te Adinkerke-De Panne bedraagt de totale oppervlakte waarbinnen de eventuele waterplas is te voorzien echter slechts een 35-tal ha, zodat

de mogelijkheden van zandwinning eerder beperkt blijken te zijn. Meer ruimtelijke mogelijkheden bieden Blankenberge-Zeebrugge (circa 50 ha) en Knokke-Heist (circa 75 ha) ; vooral voor Blankenberge blijken de kansen op winning van goed zand reëel te zijn. Eventuele zandwinning in deze toeristische recreatieparken wordt pas mogelijk nadat een structuurplan voor deze gebieden is uitgewerkt en de verwerving van de gronden is geschied. De enige grotere zone voor zandwinning die aangeduid is in de gewestplannen, is gelegen in de Moeren, ten zuiden van de ontworpen autoweg A18 ; het is echter duidelijk dat deze zandwinning om planologische overwegingen te verwerpen is.

In de gewesten Kortrijk, Ieper-Poperinge, Roeselare-Tielt en Diksmuide-Torhout heeft de ' Provinciale Commissie voor ontgrondingen voor de provincie West-Vlaanderen ' nog de mogelijkheid nieuwe winningsgebieden aan te duiden ; het verzet van landbouw zal echter naar verwachting telkens groot zijn. Rekening houdend met de nog uit te voeren wegenwerken lijkt een grotere zone ten zuiden van Kortrijk en in de omgeving van Roeselare toch eerder een noodzaak. Een lokalisatie zou wellicht kunnen gezocht worden waarbij meteen een oplossing geboden wordt voor het storten van baggerspecie naar aanleiding van nog uit te voeren waterwegenwerken (Leie).

De GOM - West-Vlaanderen is de mening toegedaan dat voor de zandwinning geen nieuwe maatschappij door de overheid dient opgericht te worden, doch dat voor de bevoorradingsinzake zand en de zorg voor de nabestemming dienen initiatieven genomen te worden door de gemeenten of hun interkommunales daar de ruimtelijke ordening tot hun specifieke opdracht behoort.